

Фросина ТАШЕВСКА-РЕМЕНСКИ

“
*Umot neka
 t i bi de voda~*
 ”

Хелсиншкиот комитет на Бугарија ги потврдува податоците од државниот Извештај за имплементација на одредбите од Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства на Советот на Европа, дека во Уставот и постојната легислатива на Република Бугарија терминот "национално малцинство" е неодреден. Во нив се зборува само за "етнички, културни, јазични и религиозни групи/ малцинства" во Бугарија.

Официјалната државна политика вешто ја избегнува употребата на терминот "национално малцинство", како во периодот пред потпишувањето, така и по потпишувањето на Рамковната конвенција за заштита на национални малцинства. Во практиката, примената на правната заштита и одредбите од Рамковната конвенција се ограничува само на некои малцински групи, но тие не важат за Помаците и за Македонците, бидејќи целосно се исклучени од нивното признавање како "етнички, културни, јазични и/или религиозни малцинства" или според елементите за определување на "национално малцинство". Овие две малцинства воопшто не се спомнати во владинот Извештај за имплементација на Рамковната конвенција во Бугарија.

На 19.4.1991 г., тогашниот бугарски прет-

МАКЕДОНСКОТО И ВО БУГАРСКАТА ТЕР НА ПОИМИТЕ "МАЛЦ

седател Жељу Желев, за еден унгарски весник изјави дека "бугарскиот Устав не го познава статусот 'национално малцинство'... со закон се гарантираат човековите права, но Уставот не признава колективни права".

Според поранешниот македонски претседател Киро Глигоров, при чинот на признавање на независноста на РМ од страна на Р Бугарија, бугарските власти нагласиле дека "тој чин не води кон признавање, односно препознавање на македонско малцинство во Бугарија".

За мнозинството Бугари, во нивниот секојдневен говор, "Македонец" значи едноставно Бугарин, чие потекло е од географскиот регион Македонија и кој, генерално, се прифаќа на ист начин како и Бугаринот од било кој друг регион. Двосмисленото етикетање на "Македонци" дефинирани како дел од бугарската нација и "Македонци" дефинирани како граѓани на Република Македонија, актуелно се рефлектира во јавноста. Во едно истражување на јавното мислење врз примерок од 1.009

"Пиринските Македонци, како и сите Македонци во светот, ѝ припаѓаат на македонската нација".

лица, направено низ цела Бугарија во 1999 г., од страна на Аналитичката креативна група, АСГ Lth, на прашањето "Кога некој се нарекува Македонец, што прво ви паѓа на ум?", било одговорено на следниов начин: "Дека тоа значи човек од Пиринска Македонија одговориле 24,5 отсто; 15,8 проценти одговориле дека тоа значи граѓанин на Р Македонија; за 19,6 проценти тоа ги означува и двете гореспомнати групи; а 35,6 отсто одговориле дека тоа значи Бугарин од Македонија (додека останатите 4,6 проценти дале "други" одговори)".

Во 1996 г. врз основа на истражување група автори изготвиле студија за значењето на македонскиот идентитет во градот Петрич, на крајниот југозапад на Бугарија-Пиринска Македонија, кој тогаш имал 27.662 жители. Во тоа истражување, поради спецификите на формирањето на етничкиот идентитет во Пирин, неизбежен бил индиректниот пристап кон самоопределувањето. Како што покажале податоците, "македонскиот" идентитет долго време бил предмет на груба манипулација во регионот. Според тоа, разумно е да се очекува значителен степен на двосмисленост во врска со терминот "Македонец". Студијата утврдила три главни социјални претставувања на "Македонецот" кои, според авторите на студијата, со променлив степен на си-

гурност можат да се применат во истражувања и на други делови од регионот на Пиринска Македонија.

Првото социјално претставување проценува дека "сите т.н. Македонци, дури и оние кои живеат во Р Македонија, всушност се Бугари". Испитаниците кои го поддржале ова претставување тврделе дека "само 20 или 30 луѓе во целиот град, па дури и помалку од тоа, се сметаат себеси за Македонци". Според нивно мислење, "помалку од 5 отсто од населението на Петрич себеси се сметаат за Македонци", но, "тие всушност се Бугари како нас". Зад ваквото социјално претставување стои идејата за голема Бугарија. "Да постоеше Голема Бугарија, економски напредна, а не во економска криза како што е сега", тогаш продолжува приказната, "Бугарија сигурно ќе дејствуваше како центрифугална сила за сите оние кои повеќе или помалку си признаваат себеси дека всушност се Бугари" (односно Македонците).

Второто социјално претставување смета дека "ние сме Македонци, различни од Бугарите, и дел од македонската нација". Испитаниците кои го поддржуваат ова претставување се борат за обединета Македонија, или за македонска држава која ќе ги вклучува Пирин и грчка Македонија. Тие тврдат дека "80 отсто од населението во Пиринска Македонија мисли како нас". Одговорите на прашањето што е заедничко за Македонците и за Бугарите се вртат околу две позиции: "Сите ние сме Словени" и "Ние сме нешто како роднини", со дополнителна забелешка дека "Македонецот (во Р Македонија) ми е нешто како брат", додека "Бугаринот ми е братучед". Една третина од испитаниците кои го поддржале ова социјално претставување покажале силна лојалност и емоционална поврзаност кон Р Македонија и нејзините Македонци. Содржината на интервјуата покажала дека во нивните изјави многу почесто се спомнува Македонија, отколку Бугарија, и често со многу поголемо почитување, што се потврдува во изјавите од типот "Македонија е во нашата крв" или "кога зборуваме за Македонија и за Бугарија, Македонија ни е помила".

Третото социјално претставување може да се дефинира на следниов начин: "Иако нè нарекуваат Македонци, целото население во Пиринскиот регион е бугарско. Ние сме различни од луѓето кои живеат во Р Македонија, тие се вистински Македонци". Испитаниците кои го под-

АЦИОНАЛНО МАЛЦИНСТВО МИНОЛОШКА ОПРЕДЕЛБА ИНСТВО" И "ЕТНИЧКА ГРУПА"

држуваат ова претставување се идентификувани според нивното категоризирање како Македонци: "Не ми е грижа дали ме нарекуваат Македонец. Во градот немам сретнато човек кој навистина се смета себеси за Македонец... Сите ние сме Бугари". По сè изгледа, постои силен економски мотив во процесот на етничката идентификација. Како што нагласиле повеќето жители на Петрич: "Македонија (односно Републиката) нема природни ресурси, нема богатства... Таа е во полоша економска состојба од Бугарија. Зошто јас би се нарекувал Македонец?"

"Македонија е во нашата крв"... "Кога зборуваме за Македонија и за Бугарија, Македонија ни е помила".

Бугарското државјанство претставува приоритет за припадноста за овие испитаници: "Ние сме граѓани на Р Бугарија, според тоа, ние сме Бугари; оние кои се граѓани на Р Македонија се Македонци", рекле тие. Меѓутоа, авторите нагласуваат дека за вакво претставување се определил исклучително мал дел од испитаниците.

Податоците од едно друго истражување на Центарот за изучување на демократијата, спроведено во 1991 г., фрла дополнителна светлина врз податоците од горенаведеното истражување. Во ова

репрезентативно истражување во регионот на Благоевград (Пиринска Македонија), помладата генерација (старосна група од 18 до 25 г.) го поддржува второто претставување од претходното истражување: "Пиринските Македонци, како и сите Македонци во светот, ѝ припаѓаат на македонската нација". Меѓутоа, постарата генерација (од 46 години нагоре) го поддржала првото претставување: "Сите

Македонци се само Бугари, дури и оние во Република Македонија". Во исто време, важно е да се нагласи дека поголемиот дел од испитаниците кои се самоидентификувале како Македонци биле во групата од 46 години нагоре. Според извештајот од истражувањето на М. Ленкова "Малцинства во Југоисточна Европа: Македонци во Бугарија": "Македонците во Пиринска Македонија се поделени во три групи: мнозинството имаат бугарски национален идентитет и македонски етнички и/или регионален идентитет; Македонци со македонски национален идентитет т.е. имаат јазик, култура и историја која е различна од другите Бугари; и, етнички не-Бугари кои се проблематични

Македонци се само Бугари, дури и оние во Република Македонија". Во исто време, важно е да се нагласи дека поголемиот дел од испитаниците кои се самоидентификувале како Македонци биле во групата од 46 години нагоре. Според извештајот од истражувањето на М. Ленкова "Малцинства во Југоисточна Европа: Македонци во Бугарија": "Македонците во Пиринска Македонија се поделени во три групи: мнозинството имаат бугарски национален идентитет и македонски етнички и/или регионален идентитет; Македонци со македонски национален идентитет т.е. имаат јазик, култура и историја која е различна од другите Бугари; и, етнички не-Бугари кои се проблематични

од лингвистички аспект, бидејќи го употребуваат стандардниот бугарски јазик подобро отколку македонскиот стандарден јазик". Според авторот, "ова го зголемува прашањето за степенот на идентитетот на пиринските Македонци во денешна Бугарија, дали всушност е национална ориентација, или е форма на етно-регионализам, како во случајот на егејските Македонци во Грција".

Ако се земат предвид спомнатите податоци од истражувањата за идентитетот и самоопределувањето на Македонците во Пиринскиот дел на Македонија т.е. Р Бугарија и истите се разгледаат во контекст на општоприфатената дефиниција во меѓународното право за терминот, "национално малцинство", наспроти определбата на терминот "етничко малцинство", тогаш може да се заклучи дека традиционалното неприфаќање на постоењето на Македонци во Бугарија, проследено со негирање на македонската нација и македонскиот јазик, како и различниот начин на водење на бугарската државна политика за промена на идентитетот на Македонците во Пиринскиот регион, дава делумна потврда на сознанијата од цитираните истражувања. Меѓутоа, друга е причината зошто официјалните власти во Бугарија воопшто не го употребуваат терминот "национално малцинство". Доколку тој термин се употребува за Македонците во Бугарија, тогаш тие признаваат дека матична/национална држава на Македонците во Бугарија е Р Македонија, а не Бугарија, што не соодветствува на официјално прифатениот бугарски став за непостоење на македонска нација.

Од друга страна, пак, континуираното негирање и спречување на самоидентификацијата на бугарските граѓани, кои се чувствуваат како Македонци, доведе до раѓање и развој на еден не така нов процес на популаризација на положбата на македонското национално малцинство во Бугарија и растење на самосвеста за идентитетот (во смисла на етницитет), кај дел од Македонците во Р Бугарија.

Во контекст на државниот Извештај и податоците за имплементација на Рамковната конвенција, важно е да се каже дека Р Бугарија (согласно одредбите од Конвенцијата, за правото на избор на групите врз кои ќе се применуваат одредбите од Рамковната конвенција и дефинирањето на поимот "национално малцинство"), воопшто не ги третира Македонците, дури и во смисла на критериумите за дефинирање на поимот "етничко малцинство/група", што значи дека одредбите од Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства не важат за нив.

